

EĞİTİM VE ANADİLİNİN ÖNEMİ

Ankara 2. İş Mahkemesi'nin demokrasi ve hukuk tarihimize armağanı olan ret ve direnme kararlarıyla ilginç bir aşamaya gelmiş bulunan kapatma davası bağlamında “*eğitimde anadiliyle öğretim sorunu*” üzerinde durmak istiyorum.

Anadiliyle eğitim ve öğretim ilkesinin öğretmenlik mesleği bakımından bilimsel ve yaşamsal bir zorunluluk olduğunun kavranabilmesi için sanırım çocuğun kavram öğrenimi sorununa göz atılması yeterli olacaktır.

Kullandığımız sözcüklerin hepsi değilse de önemli bir kısmı kavramları simgeler. Örneğin “*hayvan*” sözcüğü bir kavramı karşılar. Çocuk; kedi, köpek, at, eşek gibi hayvanları tek tek bu adlarıyla bilebilirken, kavram oluşumu sürecinin ileri bir aşamasında soyutlama ve genelleme yoluyla tümüne birden “*hayvan!*” diyebildiğinde, anlatımı “*hayvan*” sözcüğüyle sağlanabilen yeni bir kavram öğrenmiş olur.

Bu örnekten çıkartılabileceği gibi kavramlar; birçok bakımdan birbirinden farklı maddi-manevi şeylerin “*ortak yanları*”nı simgeler ve duyum, algı, imge gibi çok karmaşık fizyolojik, psikolojik aşamalardan oluşan ve iç içe geçmiş daha nice uğrakları kapsayan öğrenme sürecinden geçilerek öğrenilir. Düşünme ve kültürel gelişim, kavramlarla olur. Kavramların gelişmesi de düşünce ve kültür düzeyine bağlıdır.

Düşünsel ve kültürel gelişimin temel taşı olan kavram öğreniminin temeli ilk 6 yaşı kapsayan anadili öğrenimi evresinde atılır. Pedagog Sayın K. Uzun bu evrede kazanılan sözcük ve kavramların ilerisi için temel olacağına, heder edilmemesi ve “iyi değerlendirilmesi” gereğine şu sözleri ile işaret ediyor(1/67): “6 yaşındaki bir çocuğun, anadilini 17 bin 500 saat işittiği ve 2 bin 200 saat konuştuğu varsayılmaktadır. Çocuk ancak bu süreden sonra anadilini iyi konuşabilmektedir. Yukarıdaki hesaba göre 0-6 yaş arasındaki öğrenme süresi normal yabancı dil dersinin 55 yıl süreyle öğrenilmesine bedeldir. Öyleyse dil öğreniminde bu kadar önemli olan ilk 6 yılı iyi değerlendirmek gerekmektedir.”

Öte yandan Sayın Ender Hepsöyler'in çocuklarda kavram oluşumu üzerinde uğraşmış olan Sovyet ruhbilimcisi L.S. Wygotski'ye dayanarak yaptığı bir çalışma var(1/65). Sayın Hepsöyler kavram oluşumu açısından, Türkiyeli çocukların Almanya'da anadiliyle eğitimleri konusunda yaptığı bir incelemeyi açıklar bu çalışmasında. Orada yer alan bilgilere göre Türkiye'li işçi çocuklarının büyük çoğunluğundaki bilgi, beceri, davranış birikimi ve kavram oluşumu, bu çalışmanın yapıldığı yıllarda, okula başlayıncaya değin kendi anadiliyledir. Ama 6 yaşında okula başladıklarında, bu çocuklara anadiliyle yani Türk diliyle öğrenim hakkı tanınmamıştır. Alman diliyle eğitim gören bu çocuklardan her biri, aile çevresinin eğitim ortamında Türkçe ile yani anadiliyle doğuştan başlayarak 6 yıl boyunca kazandıkları değerler için 17 bin 500 saatlik emek harcamıştır. Yine bu incelemede belirtildiğine göre anadili Türkçe ile kazanılan bu değerlerden kimileri şunlardır: Tüm temel dilbilgisi yapılarının öğrenimi. 5 binin üzerinde etkili bir biçimde kullanılan, 27 bin dolayında da algılanabilen, toplamı 32 bin ve en azından yarısından çoğu kavram niteliğinde olan Türkçe sözcük.

Öyleyse Türkiyeli işçilerin çocuklarının düşe kalka ve nice emekle edindikleri o kazanımlar okul kapısından içeri sokulmamış ve onlar

okul düzeyindeki öğretim ve öğrenim sürecine, sanki doğdukları gün ve sıfırdan başlatılmışlardır. Kısacası Türk dilindeki öğrenme işinin ağır işçileri olan bu çocuklara, ırkçı ve bölücü bir anlayışla sanki “pedagoji bilimi ne derse desin, burada ancak Alman diliyle öğretim yapılır. Çünkü Almanların ülkesidir burası” denilmiştir. Doğaldır ki Bulgarca, Romence, Kürtçe, Yugoslavca, Çerkezce, Lazca, Ermenice öğreniminden çıkıp gelen öteki işçi çocuklarına da.

Prof. Dr. Klaus Liebe Harkort, bu anlayış ve uygulamaya eğitim, siyasa ve hukuk alanlarından yıllardır karşı çıktıkları bilinen nice bilim insanı Alman yurttaşından biridir.

Onun, Ender Hepsöyler’le birlikte konumuzla ilgili tutumlarını özetleyen şu alıntıya bakalım (1/209):

“İlkokuldaki Türk öğrenciler iletişim aracı, zihinsel, toplumsal ve duygusal deneyim kazanma aracı olan anadilleri dışlandığı için, dünya hakkında edindikleri bilgilerden, çevresiyle olan ilişkilerde ve bu ilişkiler içinde yaptıkları çalışmalarda öğrendiklerinden yararlanamıyorlar. Böylece yabancı çocuklar, şimdiki kadar öğrendiklerinin bundan sonraki öğrenim sürecinde kendilerine yarar değil zarar getireceği ve bu nedenle bunları unutmaları gerektiği görüşüyle karşı karşıya bırakılıyor. Bu görüş kimi zaman söylenmeden hissediliyor; kimi zaman da açıkça söyleniyor. Çocukların önceki deneyim ve bilgilerinden yararlanmak şöyle dursun; bir de bu bilgilerin önce ortadan kaldırılması gerektiği izlenimi veriliyor. “Başkalarının” kültürünü geri plana itip, kendi kültürünü dayatmak isteyen bu horlayıcı önyargılar Türk öğrencilerin öğrenme sürecini önemli ölçüde aksatıyor.”

Anadiliyle eğitim ve öğretim konusunda son olarak diyeceğim şudur: Eğitim ve öğretimin okullarda resmi olmayan anadiliyle de yapılmasını istemek, aynı istekte bulunan herkesle düşünsel düzeyde aynı olmak değildir. Çünkü dil sınıfsal değildir. Düşünce, duygu ve bilginin varlık

nedenidir ama kendisi değil, anlatım ve anlama aracıdır. Bir şey daha: Bir coğrafyada resmi olsun olmasın çok dilli bir eğitim düzeni istemek insanlığın Esperanto benzeri ortak dili olabilecek bir dil özlemiyle de çelişmez.

Besbelli ki bu yazıyı, Genel Kurmay Başkanlığı'nın istemiyle başlayan sürecin doğurduğu anadiliyle öğretim fobisi sonucunda kapatılmak istenen gözbebeğimiz EĞİTİM SEN ve eğitimsenliler için yazıyorum. Demokrasi ve hukuk tarihimizin göz kamaştırıcı sayfalarında hep kalacak olan ret ve direnme kararlarıyla onları doğrulayan Ankara 2. İş Mahkemesi yargıcı Sayın Kudret Kurt'u da bu arada, yürekten kutluyorum.

Bitirirken diyeceğim şudur:

EĞİTİM SEN'liler 12 Eylül karanlığını aşarak hem kendilerine ve hem de KESK'e bağlı olan olmayan bütün kamu emekçilerine sendika yolunu açan eğitim emekçileridir. Üç yıldan bu yana sürüp gelen dava sürecinde de yine savaşçı bir ruhla ve yine demokratik kamuoyunun desteğinde nice eyleme ve etkinliğe imza attı onlar. Hiç kuşquamız olmasın ki sendikal yaşamdaki baskı ve sınırlamaların egemenliğinden özgürlüğün egemenliğine ya da emeğin ve insanlığın büsbütün kurtuluşuna yönelik savaşlarında, aynı zamanda herkes için gerekli demokrasi bayrağını KESK'e bağlı öteki sendikalarımızla birlikte ve yine demokratik kamuoyunun desteğinde taşıyarak bundan böyle de durmaksızın ilerleyeceklerdir.

Yine hiç kuşquamız olmasın ki onlar, demokrasi güçlerimizin inişli çıkışlı savaşlarıyla ilerleyen demokratik açılımların üzerine bir karabasan gibi giydirilmek istenen Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı'nı tarihin çöplüğünde bırakarak onurlu bir çıkış yolunu el ele ve dostlarının desteğinde kesinlikle bulacaklardır. Köy enstitülülerin köy öğretmen

derneklerinden, TÖDMF, TÖS ve İLKSEN'den TÖB-DER'e, TÖB-DER'den EĞİT-DER'e, oradan da EĞİTİM-İŞ ve EĞİT-SEN'e uzanan yolculukta nice barikatları aşarak günümüze ulaşan özgürlük ve demokrasi kahramanıdır onlar...

BirGün, 31 Mayıs 2005

Kaynak:

Yurtdışında Anadili Eğitimi ve Öğretimi Üstüne Düşünceler. Mehmet Çakır Derlemesi, Basılmamış metin.